

MOŽNÉ POSTUPY V APLIKOVÁNÍ PRINCIPŮ A UKAZATELŮ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE V ÚZEMNÍM PLÁNOVÁNÍ

Karel Maier, Vít Řezáč, Jakub Vorel, Alena Dodoková

Nový český stavební zákon stanoví jako základní cíl územního plánování udržitelný rozvoj. Princip udržitelného rozvoje je tím sice jednoznačně přijat, ale pro každodenní praxi plánování a rozhodování je třeba jej specifikovat.

Článek vychází z ustanovení nového stavebního zákona a navrhuje sadu možných ukazatelů pro hodnocení a monitoring plánů, při využití nástrojů a procedur podle zákona. Tyto ukazatele jsou členěny do okruhů (1) udržitelná úroveň čerpání přírodních zdrojů včetně území a energie; (2) stabilita / dynamická rovnováha ekologických systémů; (3) udržitelná forma a udržitelná míra ekonomického rozvoje; (4) soudržnost mezi sociálními skupinami a regiony a sociální prostupnost; (5) snížení rizik dopadů přírodních katastrof a selhání infrastruktur. Ukazatele mohou být doplňovány tématy / okruhy problémů pro diskusi o udržitelnosti rozvoje ex ante (v plánech) a ex post.

K postižení aktuálních problémů udržitelného rozvoje v území práce navíc uvádí příklady možných normativů. Určení těchto klíčových aktuálních problémů udržitelného rozvoje by mohlo být předmětem diskusí v souvislosti s pravidelnými čtyřletými aktualizacemi politiky územního rozvoje a pořízením zásad územního rozvoje termínovaným novým stavebním zákonem do konce roku 2008.

Úvod

Text vznikl jako závěrečný výstup úkolu WA-026-05-Z03 Uplatnění principů udržitelného rozvoje v územním plánování. Na úkolu se podíleli řešitelé z Českého vysokého učení technického v Praze – Fakulty architektury a Ústavu pro ekopolitiku, o. p. s.

V analytické části, která prezentovanému návrhu předcházela, byly studovány způsoby aplikace principů a indikátorů / ukazatelů udržitelného rozvoje při postupech územního plánování v řadě evropských zemí.

Návrh aplikace principů a ukazatelů udržitelného rozvoje vychází z právního prostředí nového stavebního zákona (zákonu číslo 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu) a prováděcích vyhlášek k tomuto zákonu, zejména vyhlášky číslo 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti. Využívá tedy výhradně nástrojů, procedur a dokumentů vymezených ve stavebním zákoně (SZ), respektive těch, na něž se stavební zákon odkazuje, a usměrňuje jejich obsahovou náplň.

Mimo okruh stavebního zákona návrh na národní úrovni reflektuje zejména Principy udržitelného rozvoje ČR obsažené ve Strategii udržitelného rozvoje ČR a Indikátory udržitelného rozvoje MŽP.

Obsah návrhu aplikace dále vychází zejména z Lublaňské deklarace o územní dimenzi udržitelného rozvoje a ze Zásad politiky udržitelného územního plánování v Evropě obsažených v Řídících principech trvale udržitelného územního rozvoje evropského kontinentu přijatých Konferencí ministrů zodpovědných za územní plánování (CEMAT).

Východiska v právní úpravě územního plánování

Ze stavebního zákona a z vyhlášky číslo 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti (vyhlášky o ÚAP a ÚPD) vyplývá, že cíle udržitelného rozvoje budou:

■ monitorovány ex post

- ve zprávě o uplatňování PÚR (§ 35 SZ, odstavec 1) obsahující zejména vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území v aktualizaci PÚR (§ 35 odstavec 2 písm. b);
- ve zprávě o uplatňování ZÚR (§ 42 SZ, odstavec 1) formou sdělení, zda nebyly zjištěny nepředpokládané negativní dopady na udržitelný rozvoj území spolu s případnými návrhy na jejich eliminaci, minimali-

zaci nebo kompenzací podle § 9 písm. a) vyhlášky o ÚAP a ÚPD);

- v rozboru udržitelného rozvoje území v ÚAP (§ 26 SZ, odstavec 1), přičemž analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb (SWOT) zahrnuje i jevy, které mohou v území nastat i v budoucnu jako důsledek stávajících vývojových trendů – jedná se zde tedy o přesah do „prognostického“ pohledu s vazbou na prosazování udržitelného rozvoje ex ante v nástrojích územního plánování se zajištěním zpětné vazby na aktualizované a nově zpracovávané PÚR a ÚPD:

- v PÚR
 - prostřednictvím republikových priorit územního plánování (§ 32 odstavec 1 písmeno a) stavebního zákona), které jsou stanoveny k dosažení vyváženého vztahu územních podmínek pro životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území,
 - vymezením oblastí se specifickými problémy mezinárodního a republikového významu, nebo které svým významem přesahují území jednoho kraje (§ 32 SZ, od-

- stavec 1 písmeno c),
- ve vymezených oblastech, plochách a koridorech stanovením kritérií a podmínek pro rozhodování o možných variantách nebo alternativách změn v území a pro jejich posuzování, zejména s ohledem na jejich budoucí význam, možná ohrožení, rozvoj, útlum, preference a rizika (§ 32 SZ, odstavec 1 písm. e); tato kritéria a tyto podmínky by měly reagovat na problémy zjištěné ve vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území;
- v ZÚR zejména
 - ve stanovení priorit územního plánování kraje pro zajištění udržitelného rozvoje území (příloha číslo 4 vyhlášky o ÚAP a ÚPD, odstavec 1 písm. a),
 - ve zpřesnění vymezení oblastí se specifickými problémy vymezených v PÚR (příloha číslo 4 k vyhlášce o ÚAP a ÚPD odstavec 1 písm. c),
 - v upřesnění územních podmínek koncepce ochrany a rozvoje přírodních, kulturních a civilizačních hodnot území kraje (příloha číslo 4 k vyhlášce o ÚAP a ÚPD odstavec 1 písm. e);
- v územním plánu případným požadavkem na posouzení vlivů na životní prostředí v návrhu pokynů na zpracování změny územního plánu (§ 55 odstavec 1);
- v ÚAP není vzhledem k jejich povýtce analytickému charakteru zpětná vazba výslovně vymezena; na úrovni krajů je potřebná zpětná vazba zajištěna v ZÚR, na místní úrovni máme za to, že tuto zpětnou vazbu by měla zajišťovat svými činnostmi Rada obcí pro udržitelný rozvoj území, která projednává ÚAP pro správní obvod obecního úřadu ORP a vydává k nim na základě

výsledků projednání příslušnému pořizovateli své stanovisko (§ 29 odstavec 2 SZ);

■ prosazovány *ex ante*

- při aktualizaci PÚR ve zprávě o vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území, která obsahuje mj., zda nebyly zjištěny nepředpokládané negativní dopady na životní prostředí spolu s návrhy pro jejich eliminaci, minimalizaci nebo kompenzaci (§ 35 SZ, odstavec 2 písm. b); podobu těchto návrhů po formální stránce předpis neupřesňuje, ale je zřejmé, že z nich vychází vláda při rozhodování o tom, zda má být PÚR aktualizována nebo zda má být zpracován nový návrh PÚR (§ 35 SZ, odstavec 3) a o opatřeních, která je nutno provést v územně plánovací činnosti krajů a obcí, v činnosti ministerstev a dalších ústředních správních úřadů (§ 35 odstavec 2 písm. e);
- vyhodnocením vlivů na udržitelný rozvoj území obsaženém v PÚR (§ 32 odstavec 2 SZ), v odůvodnění ZÚR (§ 40 SZ, odstavec 2 písm. b) a v odůvodnění pokynů pro zpracování návrhu ÚP (§ 49 SZ, odstavec 2 písm. a) popřípadě i v odůvodnění návrhu ÚP (§ 53 SZ, odstavec 5 písm. a); vazba mezi vyhodnocením vlivů na udržitelný rozvoj území (vyhodnocení je součástí odůvodnění, tedy ne vlastní ÚPD) a řešením ÚPD není v zákoně jmenovitě vymezena (vydání zastupitelstvem kraje respektive obce není vázáno na ověření, že ÚPD odpovídá požadavkům na udržitelný rozvoj území ani na vyjádření Rady obcí, takže lze spoléhat pouze na stanovisko dotčeného orgánu ochrany přírody, který ale nezkoumá problematiku týkající se ekonomického a sociálního pilíře udržitelného rozvoje), ale máme zato, že vzhledem k cílům územního plánování

vymezeným v ustanovení § 18, odstavci 1 SZ příslušné zastupitelstvo nesmí ÚPD vydat, pokud vyhodnocení poukazuje na negativní vlivy řešení ÚPD na udržitelný rozvoj území.

Konkrétní témata udržitelnosti ani forma prosazování *ex ante* nejsou v předpisech výslovně vymezeny, lze je však metodicky upravit.

Celková koncepce aplikace principů udržitelného rozvoje

Uplatnění principů udržitelného rozvoje v územním plánování reflektuje:

- vztah na nástroje územního plánování (PÚR, ZÚR, ÚP, ÚAP) a územní rozsah uplatnění (celostátní, regionální, vymezené území / plochy / koridory);
 - způsob, jak budou principy udržitelného rozvoje využity pro rozhodování v pořizování nástrojů územního plánování (závazná, indikativní a orientační poloha).
- Koncepce aplikace principu udržitelného rozvoje v územním plánování vychází především ze způsobu, jak budou tyto principy využity pro rozhodování v pořizování nástrojů územního plánování. Rozlišuje tedy:
- závaznou polohu vyjádřenou pomocí normativů¹⁾ – celostátně platné závazné kvantifikované požadavky (mezí opatření vycházející z poznatků o kritických oblastech udržitelnosti územního rozvoje získaných z monitoringu v ÚAP); obdobně lze na krajské úrovni koncipovat pro ZÚR také kritéria a podmínky pro rozhodování o možných variantách změn v území a pro jejich posuzování zejména s ohledem na jejich budoucí využití, význam, možná ohrožení, rozvoj a rizika ve vymezených oblastech, osách, plochách a koridorech (příloha číslo 4, odstavec 1 vyhlášky o ÚAP, ÚPD);
 - indikativní polohu vyjádřenou pomocí ukazatelů (podle přílohy k SZ, bod 9) – celostátně užívané

1) Do této skupiny patří také limity využití území, které vyplývají z obecně platných předpisů a jsou závazné, čímž také ovlivňují udržitelný rozvoj *ex ante*. Edicí limitů využití území soustavně vydává Ústav územního rozvoje. (Pozn. redakce)

údaje sloužící ke sledování trendů a porovnávání jednotlivých území (standardní metoda hodnocení udržitelnosti nevyžadující pevné předem stanovené hodnoty);

- orientační témata / problémové okruhy udržitelnosti a k nim se vztahující rozhodovací kritéria, jež lze uplatnit v diskusích o udržitelnosti.

Koncepce dále uvádí širší výčty příkladů normativů, ukazatelů a témat, jež by zřejmě bylo třeba v dalších pracích podrobit širší diskusi, na jejím základě vytřídit a upřesnit a v případě normativů dalším výzkumem upřesnit jejich kvantitativní hodnoty.

Závazné nástroje

KRITÉRIA A PODMÍNKY

Stanoví se v PÚR pro vymezené oblasti, plochy a koridory pro rozhodování o možných variantách nebo alternativách změn v území a pro jejich posuzování, zejména s ohledem na jejich budoucí význam, možná ohrožení, rozvoj, útlum, preference a rizika (SZ § 32, odstavec 1 písm. e). Kritéria a podmínky reagují na zjištěné významné problémy z hlediska udržitelného rozvoje specifické části území v případech, kdy nelze reálně očekávat prosazení principu udržitelného rozvoje na příslušné hierarchicky nižší rozhodovací úrovni (kraj a obec) nebo kdy dokonce lze předpokládat na této rozhodovací úrovni prosazení (regionálních, lokálních) zájmů, jež jsou v rozporu s udržitelným rozvojem území v širším kontextu a dlouhodobém časovém horizontu. Takovéto situace nastávají zejména tehdy, když se negativní externalita zvoleného řešení dotknou především někoho jiného mimo dotčené území a/nebo když nelze reálně předpokládat kooperativní chování aktérů územního rozvoje s cílem dosáhnout udržitelného rozvoje.

Kritéria a podmínky se stanoví jako absolutní požadavky / zákazy / příkazy nebo kvantitativní hodnoty, jež vyjadřují závazná maxima nebo minima. Splnění kritérií je podmínkou pro přijetí varianty / alternativy změny ve využití ve vymezeném území (oblastech, plochách a koridorech).

NORMATIVY

Normativy je možno stanovit v PÚR, popřípadě též v ZÚR, jako reakci na zjištění velmi významných až kritických momentů vývoje z hlediska udržitelného rozvoje území. Za potřebné považujeme, obdobně jako v případě kritérií a podmínek, stanovit normativy pro případy, kdy nelze reálně očekávat prosazení principu udržitelného rozvoje na příslušné rozhodovací úrovni nebo kdy dokonce lze předpokládat na této rozhodovací úrovni, že převládnu a prosadí se – lokální či regionální – zájmy. Na rozdíl od kritérií a podmínek, které se stanoví pro vymezené oblasti, se uvažují normativy pro obecné využití v celé územní působnosti nástroje územního plánování, jehož jsou součástí, tedy v případě normativů stanovených v PÚR pro celou ČR, u ZÚR pak pro příslušný kraj.

Příkladem situací na lokální úrovni, které by připadaly v úvahu pro regulaci prostřednictvím normativů, je extenzivní vymezení zastavitelných ploch obcemi v tzv. „nabídkových“ územních plánech, nebo stanovení takových územních podmínek pro rozvojové plochy bydlení, jež předem vyloučí některé sociální skupiny z bydlení v těchto lokalitách.

Podkladem pro stanovení normativů je monitoring udržitelného rozvoje, zejména vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území v aktualizaci PÚR (SZ § 35, odstavec 2 písm. b), případně návrhy na eliminaci, minimalizaci nebo kompenzaci negativních dopadů na udržitelný rozvoj území podle § 9 písm. a) vyhlášky o ÚAP a ÚPD.

Normativy je vhodné stanovit jako kvantitativní hodnoty, jež vyjadřují závazná maxima nebo minima pro stanovenou kategorii území (obec, obvod působnosti ORP, kraj). PÚR zároveň s normativem stanoví, zda jsou za dodržení normativu zodpovědné orgány krajů a/nebo obcí (úřady územního plánování).

Z procesního hlediska předpokládáme, že při stanovení závazných normativů by poté, co jejich objektivní potřebnost vyplýve z výše popsaného monitoringu, proběhla diskuse v široké veřejnosti, jež by potvrdila společenskou potřebu řešit takto iden-

tifikované problémy. Politický proces představovaný veřejnou diskusí, kde by byly přiměřeně a rovnoprávně zastoupeny všechny názorové proudy vztahující se k předmětné problematice, by tak byl komplementem odborným hlediskům.

Příklady možných normativů pro aplikaci na místní úrovni (pro územní plány)

- *struktura bytů na rozvojových plochách*
 - *typologická struktura bytů na rozvojových plochách*
 - *obytná hustota na rozvojových plochách*
 - *podíl zastavitelných a přestavbových ploch pro bydlení*
 - *podíl zastavitelných a přestavbových ploch pro výrobu a skladování*
 - *prostorová dostupnost základních škol pro nové obytné plochy*
- (Podrobné charakteristiky normativů viz úplné znění závěrečného materiálu úkolu jsou zveřejněné na internetových stránkách <http://gis.cvut.cz>)

Indikativní ukazatele

KONCEPCE A PRINCIPY UKAZATELŮ

Jako ukazatele se uvažují celostátně užívané údaje sloužící ke sledování trendů a porovnávání jednotlivých území. Na rozdíl od normativů tedy ukazatele nejsou předem kvantifikovány (neobsahují pevné předem stanovené hodnoty). Hodnocení spočívá v porovnávání trendů obsažených v časových řadách a ve srovnávání údajů za různá místa (obce, regiony), tzv. *benchmarking*, jako standardní metodu hodnocení udržitelnosti běžně užívanou v různých zemích.

Koncepce ukazatelů pro podmínky České republiky vztahovaných k územnímu plánování vychází z přílohy k SZ, bod 9, a sleduje tři principy:

- princip subsidiarity – minimum obecných („klíčových“) indikátorů + další regionálně či místně stanovené / používané / vyžadované indikátory podle rozhodnutí příslušného úřadu územního plánová-

- ní nebo stanoviska Rady obcí pro udržitelný rozvoj území; jednání Rady obcí pro udržitelný rozvoj jsou v českých podmínkách optimální platformou pro uplatnění principu subsidiarity;
- princip časové kontinuity – data by měla být sledována soustavně v časových řadách (v ÚAP) a srovnatelná data by měla být předmětem hodnocení ÚPD;
 - princip konzistence – tatáž data sledovaná *ex post* v ÚAP by měla být též předmětem hodnocení *ex ante* v ÚPD.

SLEDOVANÉ CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

Při vymezování ukazatelů se věcně vychází z cílů územního plánování v SZ (§ 18 odstavec 1) – „[vyvážený vztah] podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území a který by uspokojoval potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích“.

Tyto cíle obecně platné pro udržitelnost rozvoje jsou konkretizovány do pěti okruhů cílů v působnosti územního plánování, k nimž jsou navrženy klíčové indikativní ukazatele:

Okruh 1 – udržitelná úroveň čerpání přírodních zdrojů včetně území a energie

klíčové indikativní ukazatele pro územní plánování

- využití zastavěného a nezastavěného území
 - míra růstu zastavěného území
 - míra záboru zemědělské půdy
 - míra recyklace zastavěných ploch
- kompaktnost zástavby
 - prostorová roztržitost zastavěných území
 - kompaktnost obytných území
 - obytná hustota (v obytném území)

Okruh 2 – stabilita / dynamická rovnováha ekologických systémů

klíčové indikativní ukazatele pro územní plánování

- fragmentace krajiny

- územně technická fragmentace nezastavěného území liniovými stavbami
- bariéry v krajině
- fragmentace území liniovými bariérami (dopravně zatíženými liniovými stavbami)
- funkčnost ÚSES
 - funkčnost nadregionálních a regionálních biocenter (ÚSES)
 - propojení nad- a regionálních biokoridorů (ÚSES)
 - funkčnost lokálních biocenter (ÚSES)
 - propojení lokálních biokoridorů (ÚSES)
 - podíl ploch území NATURA 2000
- recyklace surovin a odpadů
 - (podmínky pro recyklaci surovin a odpadů)
 - (podíl dostupnosti separace surovin a odpadů)

Okruh 3 – udržitelná forma a udržitelná míra ekonomického rozvoje

klíčové indikativní ukazatele pro územní plánování

- soběstačnost
 - bilanční rovnováha mezi populační a pracovní velikostí
- diverzifikace ekonomické základny
 - diverzifikace oborů hospodářské činnosti
 - struktura podniků
- staré ekologické zátěže
 - míra revitalizace ploch starých ekologických zátěží

Okruh 4 – soudržnost mezi sociálními skupinami a regiony a sociální prostupnost

klíčové indikativní ukazatele pro územní plánování

- diverzita bydlení
 - předpoklady pro sociální diverzitu ve stávajícím bydlení ve městě
 - předpoklady pro sociální diverzitu v novém bydlení
- dostupnost infrastruktur
 - prostorová dostupnost základních občanských infrastruktur na místní úrovni
 - podíl bydlení v dostupnosti zařízení předškolní výchovy

- podíl bydlení v dostupnosti základních školských zařízení
- podíl bydlení v dostupnosti základních zařízení maloobchodu
- vybavenost obyvatel základními občanskými infrastrukturaми v obcích
 - podíl obyvatel v obcích se zařízením předškolní výchovy
 - podíl obyvatel v obcích se základním školským zařízením
- vybavenost obcí základními občanskými infrastrukturaми
 - podíl obcí se zařízením předškolní výchovy
 - podíl obcí se základním školským zařízením
- (kapacitní dostupnost základních občanských infrastruktur)
 - (bilance míst v mateřských školách v ZSJ)
 - (bilance míst v základních školách v ZSJ)
- dostupnost základních dopravních infrastruktur
 - podíl bydlení v okruhu dostupnosti MHD
- dostupnost základních technických infrastruktur
 - podíl bydlení v dosahu veřejného hygienicky sledovaného zdroje pitné vody
 - podíl bydlení v dosahu kanalizace napojené na ČOV
 - podíl obyvatel obcí vybavených kanalizací napojenou na ČOV
- dostupnost veřejné zeleně
 - podíl bydlení v okruhu pěší dostupnosti k ploše veřejné zeleně nebo parku sloužícího obecnému užívání
 - podíl ploch veřejné zeleně

Okruh 5 – snížení rizik dopadů přírodních katastrof a selhání infrastruktur

klíčové indikativní ukazatele pro územní plánování

- zastavěné plochy v záplavovém území
 - podíl bydlení v záplavovém území
- robustnost infrastrukturálních systémů (možnost náhradní obsluhy obyvatel v případě nefunkčního pátečního systému infrastruktury)
 - podíl bydlení závislého na jediném zdroji pitné vody
 - podíl bydlení závislého na dálkové dodávce tepla
 - podíl bydlení s jednocestným zásobováním energií

Z procesního hlediska se v případě ukazatelů udržitelného rozvoje jedná o standardizovanou podobu odborně podloženého průkazného materiálu sloužícího jako podklad pro srovnávání ve veřejné diskusi. Zveřejnění a obecná dostupnost ukazatelů je tedy nezbytnou podmínkou a součástí procesu hodnocení udržitelného rozvoje pomocí těchto ukazatelů.

Témata / okruhy problémů při hodnocení udržitelného rozvoje

Analýza hodnocení udržitelného rozvoje ve vybraných evropských zemích, která byla publikována v čísle 2/2007 tohoto časopisu, prokázala, že témata, respektive problémové okruhy pro konkrétní hodnocení udržitelného rozvoje, jsou vždy specifická v místě a čase. Není proto účelné pro tento účel vytvářet nějaký univerzálně platný, konečný a závazný seznam. Na druhé straně je žádoucí pokusit se o obecně přijatelnou specifikaci cílů udržitelného rozvoje týkajících se území a ovlivnitelných územním rozvojem.

Pro takto vymezený účel byl jako inspirativní podklad využit britský materiál *Hodnocení udržitelnosti regionálních prostorových strategií a místních rozvojových rámců – Sustainability Appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development Frameworks*. Na rozdíl od britského zdroje, který je obecně závazný pro hodnocení na lokální úrovni, pokládáme námi navrhovaný seznam spíše za návod pro práci.

Hlavní ukazatele / indikátory umožňují přinejmenším dílčím způsobem kvantifikaci dokládat udržitelnost rozvoje při hodnocení *ex post*. Tyto ukazatele by měly být doplněny kvalitativním hodnocením podle místních podmínek a podle uvážení hodnotitelů. Z hodnocení dosavadního vývoje se pak odvozuje závažnost jednotlivých podrobných kritérií pro rozhodování v posuzování *ex ante*. Větší významnost při posuzování *ex ante* by měla být přisuzována těm cílům, pro které vykazuje hodnocení *ex post* negativní vývoj – ať už v kvantifikaci pomocí kvantifikovatelných ukazatelů nebo kvalitativním hodnocením.

Charakter ukazatelů a kritérií odpovídá hodnocení na lokální úrovni, tj. obce a obvodu obce s rozšířenou působností.

Přehled možných témat / problémových okruhů

sociální pilíř udržitelného rozvoje

- snížit riziko sociálního vyloučení
- zlepšit celkový zdravotní stav obyvatel
- zlepšit celkovou vzdělanost a kvalifikaci obyvatelstva
- poskytnout každému možnost důstojného bydlení
- snížit protispolečenské chování
- dát každému příležitost k uspokojující a dobře placené práci
- zlepšit kvalitu obytného prostředí
- zlepšit dostupnost základního vybavení a služeb
- zlepšit dostupnost hromadnou dopravou

ekologický pilíř udržitelného rozvoje

- zlepšit kvalitu ovzduší
- snížit místní podíl na klimatických změnách
- zlepšit kvalitu vody
- zabezpečit udržitelné zásobování vodou
- zamezit, snížit, zvládnout rizika povodní
- zachovat půdu a její úrodnost
- zachovat nebo zlepšit biodiverzitu flory a fauny
- zachovat nebo zlepšit kvalitu krajinného nebo urbánního prostředí

- snížit dopady dopravy na životní prostředí
- minimalizovat produkci odpadů

ekonomický pilíř udržitelného rozvoje

- povzbudit ekonomický růst
 - snížit disparity v ekonomické výkonnosti
 - podpořit a uspokojit místní (indigenous) a dovnitř směřující (inward) investice
 - povzbudit efektivní dopravu zabezpečující ekonomický růst
 - podpořit image předmětného území jako místa pro podnikání
 - zlepšit sociální a ekonomickou výkonnost hospodářství
- (Podrobnější popisy aplikace témat pro posuzování viz úplné znění závěrečného materiálu úkolu dostupné na <http://gis.cvut.cz>.)

Seznam použitých podkladů

Vzhledem k syntetické povaze Návrhu aplikace principů udržitelného rozvoje v podmínkách ČR nejsou v textu uváděny odkazy na konkrétní zdroje.

EVROPSKÉ DOKUMENTY

- EC (2001): *European Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment – Evropská směrnice 2001/42/EC, o hodnocení účinků některých plánů a programů na životní prostředí.*
- CEMAT (2000): *Guiding Principles for Sustainable Development on European Continent – Řídící principy trvale udržitelného územního rozvoje evropského kontinentu; český překlad ÚÚR Brno.*
- CEMAT (2004): *Ljubljana Declaration on sustainable spatial development, 2003. www.gov.si/mop/en/podrocja/ljubljanska_deklaracija_ang.pdf (10/2005); česká verze: dostupné na www.uur.cz. Lublaňská deklarace o územní dimenzi udržitelného rozvoje. MMR, ÚÚR Brno, 2004.*

- *CEC (2004): Towards a Thematic Strategy on the Urban Environment. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Bruxelles.*
- *EC (2003): European Common Indicators (ECI) – Evropské společné indikátory.*

Národní podklady ze zemí zahrnutých v analytické části jsou detailně uvedeny v jednotlivých dílčích zprávách odevzdaných v etapě A 402 úkolu. Zde uvádíme pouze základní dokumenty pro každou zemi. Mimo to byly ve všech případech národních podkladů využity vyplněné dotazníky respondentů.

ČESKÁ REPUBLIKA

- *Usnesení vlády ČR číslo 1242/2004: Strategie udržitelného rozvoje ČR.*
- *Zákon číslo 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).*
- *Vyhláška číslo 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti.*
- *ÚÚR (2000): Principy udržitelného územního rozvoje. ÚÚR Brno.*
- *ÚÚR (2002): Udržitelný rozvoj území. Ministerstvo pro místní rozvoj a ÚÚR Brno.*

Internetové zdroje

http://www.ceu.cz/SUR/SUR_zkracena_verze.asp – Návrh strategie udržitelného rozvoje České republiky (zkrácená verze).

<http://www.ceu.cz/edu/ma21/Indikator.html> – indikátory týkající se životního prostředí, požadavky na ně, jejich agregace, Common European Indicators.

<http://www.czp.cuni.cz/osoby/Moldan/moldan2.htm> – vývoj, koncepce a kritéria indikátorů udržitelného rozvoje, jejich vazba na rozhodovací proces.

<http://www.reccr.cz/projektys/indikator/indikator.html>, <http://www.hrdeckralove.org/cz/Mapy/indikatory>

[_eci.html](#) – Common European Indicators (Společné evropské indikátory) a jejich aplikace ve městech České republiky.

FRANCIE

- *La Charte de l'environnement (2005) – Charta o životním prostředí.*
- *Code de l'urbanisme (2000) – Urbanistický zákoník.*
- *LOADDT (1999): Loi d'orientation pour l'aménagement et le développement durable du territoire du 25 juin 1999 – Zákon o trvale udržitelném uspořádání a rozvoji území.*
- *LRSCI: Loi sur le renforcement et la simplification de la coopération intercommunale – Zákon o podpoře a zjednodušení spolupráce mezi obcemi.*
- *SRU (2000): Loi sur la solidarité et le renouvellement urbain – Zákon o solidaritě a obnově měst.*
- *SNDD (2002, 2004): Stratégie nationale de développement durable – Strategie trvale udržitelného rozvoje.*

ITÁLIE

- *Il Governo del territorio (2005) – Urbanistický zákon.*
- *CIPE (2002): Strategia d'azione ambientale per lo sviluppo sostenibile in Italia – Strategie udržitelného rozvoje v Itálii.*
- *Piano nazionale di sviluppo sostenibile (1999) DM GAB/DEC/884/99 – Národní plán udržitelného rozvoje.*

POLSKO

- *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U.2001.62.627 z dnia 20 czerwca 2001 r.) – Zákon o ochraně životního prostředí.*
- *Ustawa z dnia 18. maja 2005 r., o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw – Změna zákona o ochraně životního prostředí a některých dalších zákonů.*

- *Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – Zákon o plánování a využívání území.*
- *Polityka przestrzenna państwa – dokument podstawowy – Státní prostorová politika – základní dokument.*
- *Koncepcja polityki zagospodarowania przestrzennego kraju – Rozporządzenie prezesa Rady ministrów z dnia 26 lipca 2001 r. – Koncepcie národní politiky využívání území.*
- *Rozporządzenie ministra środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych – Vyhláška ministra životního prostředí o ekofyzjografických studiích.*

RAKOUSKO

- *ÖROK (2001): Österreichisches Raumentwicklungskonzept – Rakouská koncepce prostorového rozvoje.*
- *Die Österreichische Strategie zur Nachhaltigen Entwicklung – Rakouská strategie udržitelného rozvoje.*

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

- *DEFRA (2005): The UK Sustainable Development Strategy: Securing the Future – Strategie udržitelného rozvoje: Zajištění budoucnosti; zveřejněno současně s dokumentem *One future – different paths* – Jedna budoucnost – různé cesty.*
- *DETR (1998): Planning for Sustainable Development: Towards Better Practice – Plánování pro udržitelný rozvoj: Pro lepší praxi.*
- *ODPM (2004): Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations – Hodnocení regulativů plánů a programů z hlediska prostředí.*
- *ODPM (2004): The Planning and Compulsory Purchase Act – Zákon o plánování a povinném výkupu.*
- *ODPM (2005): Sustainability Appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development Fra-*

- meworks* – Hodnocení udržitelnosti Regionálních prostorových strategií a Rámců místního rozvoje.
- ODPM (2005a): *Example Sustainability Objectives and Indicators for Use in a Typical SA Framework (annex 9 of the Sustainability Appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development Frameworks)*.
 - ODPM (2002): *The Sustainable Communities Plan: Building for the Future* (2002) – Plán pro udržitelná společenství: Budování pro budoucnost.
 - ODPM (2004): PPS1: *Delivering Sustainable Development* – Jak dosáhnout udržitelného rozvoje.
 - ODPM (2005): *Sustainability Appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development Frameworks* (2005) – Hodnocení udržitelnosti Regionálních prostorových strategií a Rámců místního rozvoje.
- SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO**
- BauGB (1997): *Baugesetzbuch* – Stavební zákon.
 - ROG (1997): *Raumordnungsgesetz* – Zákon o prostorovém uspořádání.
 - UVP (1990, 2001, 2005): *Gesetz über die Umweltsverträglichkeitsprüfung* – Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí.
 - *Perspektiven für Deutschland* (2002) – Perspektiva pro Německo.
- ŠVÉDSKO**
- *Plan-och Byggnadslagen* (1987) – Zákon o plánování a stavění.
 - *Natural Resources Act* (1995) – Zákon o přírodních zdrojích.
 - *Environmental Code* (1995) – Zákon o prostředí.
- ŠVÝCARSKO**
- *National Strategy for Sustainable Development* (2001, 2004) – Národní strategie trvale udržitelného rozvoje.
 - Statistiska centralbyran (2001): *Indicators of Sustainable Development* – Indikátory udržitelného rozvoje.
 - *Agenda 21 for the Baltic Sea* (1998).
 - *The Energy Agreement* (2002).
 - *Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen* (2001).
 - *Bundesgesetz über die Raumplanung RPG* – Zákon o prostorovém plánování.
 - *Strategie Nachhaltige Entwicklung* (2002) – Strategie udržitelného rozvoje.

prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
 Ing. arch. Vít Řezáč
 Ing. arch. Jakub Vorel, Ph.D.
 Fakulta architektury ČVUT v Praze

Mgr. Alena Dodoková
 Ústav pro ekopolitiku, o. p. s.

ENGLISH ABSTRACT

Application of Possible Indicators of Sustainable Development in Physical Planning, by Karel Maier, Vít Řezáč, Jakub Vorel, Alena Dodoková

The new Building Act identifies sustainable development as a basic objective of urban planning in the Czech Republic. The concept of sustainable development is thus undisputably accepted; but its implementation in everyday practice of planning and decision-making still needs to be clearly specified.

On the background of the new legislation and using the instruments and procedures of the Act, the article outlines a set of possible indicators to be applied in the assessment and monitoring of plans on regional and local levels. These indicators are grouped as: (1) sustainable use of natural resources and energy; (2) balanced environmental systems; (3) sustainable structure and growth of the economy; (4) social and territorial cohesion; (5) mitigation of the impacts of natural disasters and infrastructure failures. The indicators may be complemented by sets of issues to be discussed in the ex-ante assessment and ex-post evaluation.

Also, examples of normative indicators are given to resolve the current problems of sustainable development in physical planning. The identification of the key issues of sustainable development is to be taken into account in the regular updates of the *National Development Policy* and in the regional *Principles of Spatial Development*, to be completed by the end of 2008.